

LẬP TRÌNH HỆ THỐNG

ThS. Đỗ Thị Thu Hiền
(hiendtt@uit.edu.vn)

TRƯỜNG ĐH CÔNG NGHỆ THÔNG TIN - ĐHQG-HCM
KHOA MẠNG MÁY TÍNH & TRUYỀN THÔNG
FACULTY OF COMPUTER NETWORK AND COMMUNICATIONS

Tầng 8 - Tòa nhà E, trường ĐH Công nghệ Thông tin, ĐHQG-HCM
Điện thoại: (08)3 725 1993 (122)

Mảng - Cấu trúc

Nhắc lại về các kiểu dữ liệu cơ bản

Đơn vị: bytes

Kiểu dữ liệu	Typical 32-bit	Typical 64-bit	x86-64
char	1	1	1
short	2	2	2
int	4	4	4
long	4	8	8
float	4	4	4
double	8	8	8
long double	–	–	10/16
pointer	4	8	8

Kích thước các kiểu dữ liệu (x86-64)

```
1  #include <stdio.h>
2  #include <limits.h>
3  #include <float.h>
4
5
6  int main(){
7      char c;
8      short s;
9      int i;
10     long l;
11     float f;
12     double d;
13     long double ld;
14     char *p;
15
16     // sizeof
17     printf("Size of char is %d\n", sizeof c);
18     printf("Size of short is %d\n", sizeof s);
19     printf("Size of int is %d\n", sizeof i);
20     printf("Size of long is %d\n", sizeof l);
21     printf("Size of float is %d\n", sizeof f);
22     printf("Size of double is %d\n", sizeof d);
23     printf("Size of long double is %d\n", sizeof ld);
24     printf("Size of pointer is %d\n", sizeof p);
25 }
```

```
$gcc -o main *.c
```

```
$main
```

```
Size of char is 1
```

```
Size of short is 2
```

```
Size of int is 4
```

```
Size of long is 8
```

```
Size of float is 4
```

```
Size of double is 8
```

```
Size of long double is 16
```

```
Size of pointer is 8
```

Đơn vị: bytes

Nội dung

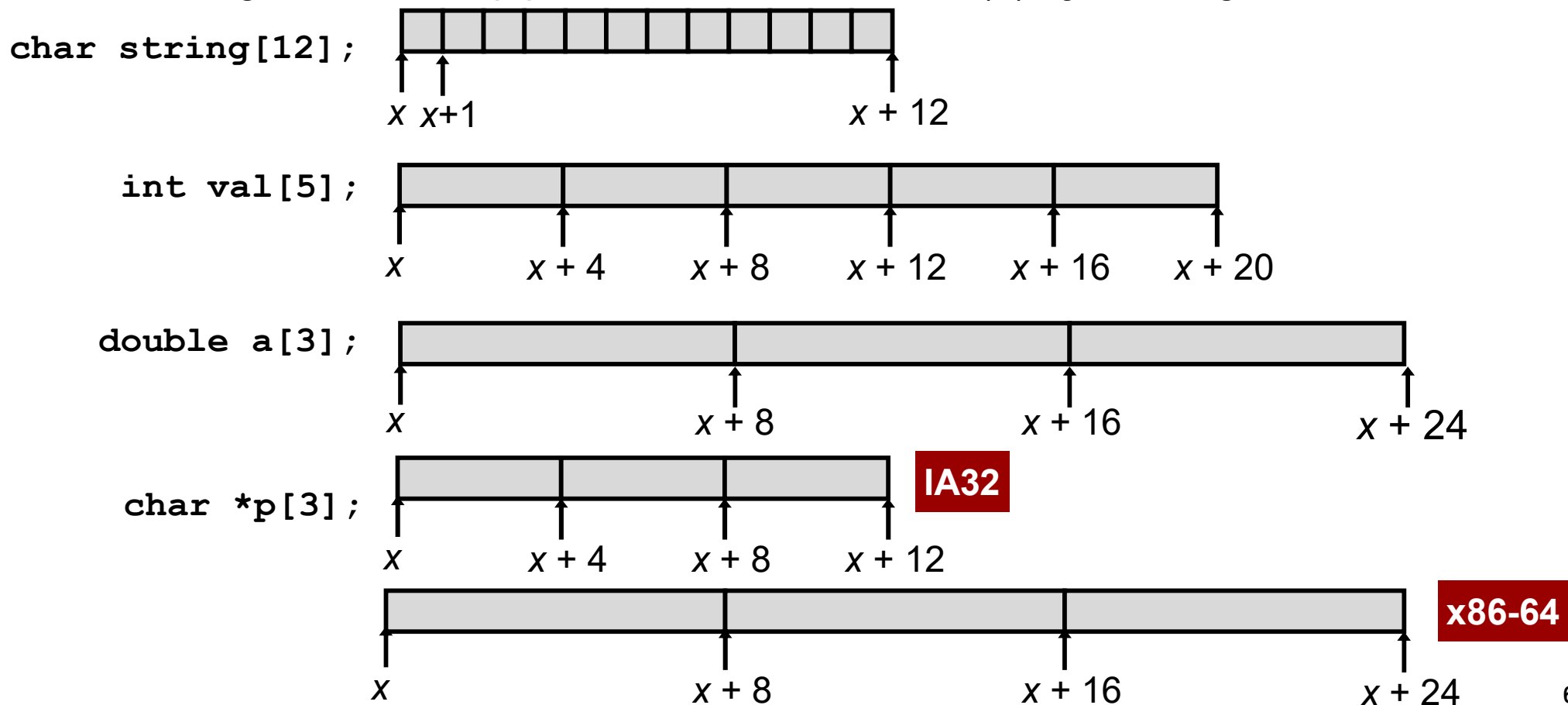
- **Mảng - Array**
 - Mảng 1 chiều
 - Mảng 2 chiều (nested)
 - Mảng nhiều cấp
- **Cấu trúc – Structure**
 - Cấp phát
 - Truy xuất
 - Alignment (căn chỉnh)

Cấp phát mảng

■ Nguyên tắc cơ bản

T $A[L]$;

- Mảng của kiểu dữ liệu T và có độ dài L
- Mảng gồm L phần tử có cùng kiểu dữ liệu T
- Vùng nhớ được cấp phát liên tục với $L * \text{sizeof}(T)$ bytes trong bộ nhớ

Byte ordering trên mảng

■ Byte ordering:

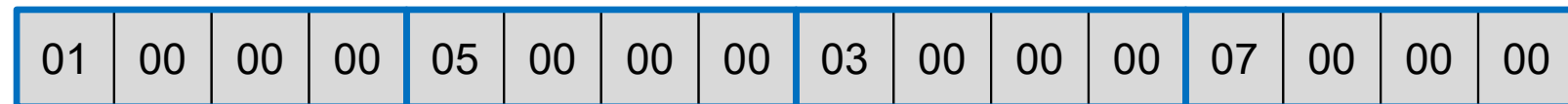
- Little Endian: byte trọng số thấp nhất nằm ở địa chỉ thấp nhất
- Big Endian: byte trọng số thấp nhất nằm ở địa chỉ cao nhất

■ Byte ordering ảnh hưởng như thế nào lên mảng?

- **Không ảnh hưởng** đến thứ tự các phần tử
- **Ảnh hưởng** đến thứ tự các byte trong các phần tử có kích thước lớn hơn 1 byte

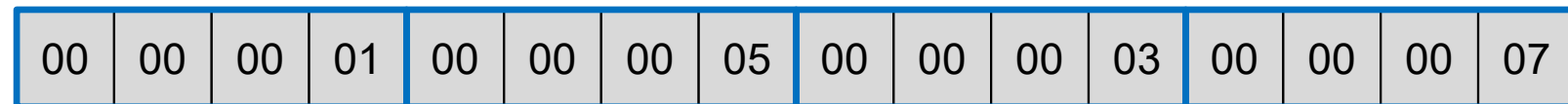
```
int array[4] = {1, 5, 3, 7};
```

Little Endian

↑
&array

Big Endian

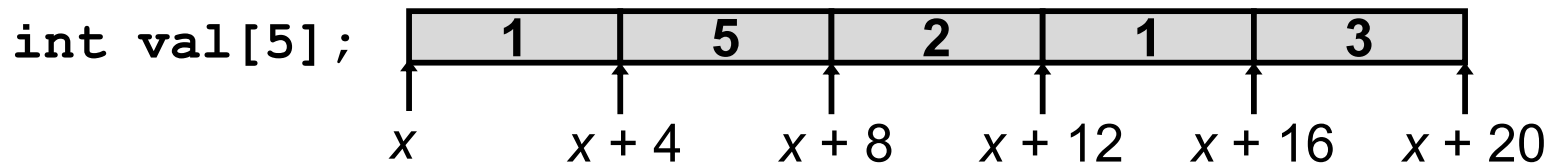
↑
&array

Truy xuất mảng

■ Nguyên tắc cơ bản

T $A[L]$;

- Mảng của kiểu dữ liệu T và có độ dài L
- Định danh A có thể dùng như là con trỏ trỏ đến mảng hoặc thành phần 0 của mảng: Type T^*

Tham chiếu	Kiểu dữ liệu	Giá trị
<code>val[4]</code>	<code>int</code>	3
<code>val</code>	<code>int *</code>	x
<code>val+1</code>	<code>int *</code>	$x + 4$
<code>&val[2]</code>	<code>int *</code>	$x + 8$
<code>val[5]</code>	<code>int</code>	??
<code>*(val+1)</code>	<code>int</code>	5
<code>val + i</code>	<code>int *</code>	$x + 4 i = \&val[i]$

Truy xuất mảng: Ví dụ

■ Cho các mảng sau trong IA32:

```
char A[12];
```

```
char *B[8];
```

```
double C[7];
```

```
double *D[5];
```

```
char **E[5];
```

Điền vào bảng dưới đây các thông tin còn thiếu:

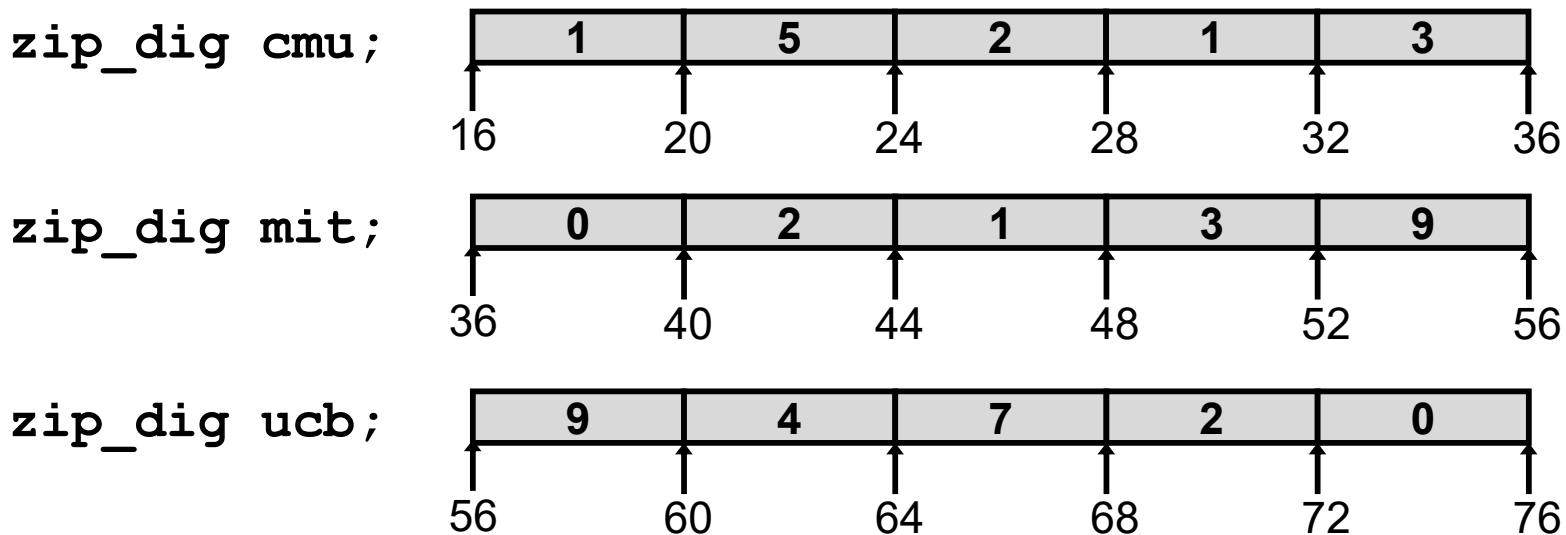
Mảng	Kích thước phần tử (byte)	Tổng kích thước (byte)	Địa chỉ bắt đầu	Địa chỉ phần tử thứ i
A	1	12	x_A	$x_A + i$
B	4	32	x_B	$x_B + 4i$
C	8	56	x_C	$x_C + 8i$
D	4	20	x_D	$x_D + 4i$
E	4	20	x_E	$x_E + 4i$

Mảng: Ví dụ

```
#define ZLEN 5
typedef int zip_dig[ZLEN];

zip_dig cmu = { 1, 5, 2, 1, 3 };
zip_dig mit = { 0, 2, 1, 3, 9 };
zip_dig ucb = { 9, 4, 7, 2, 0 };
```

cmu[3] = 1
cmu[6] = 2
mit[4] = 9
mit[7] = 7

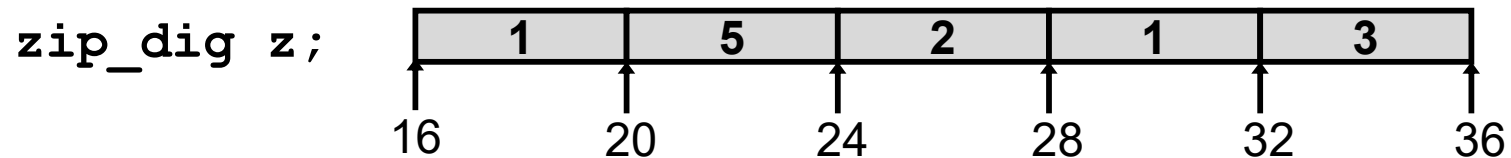

- Khai báo “zip_dig cmu” tương đương với “int cmu[5]”
- Các mảng ví dụ được cấp phát trong các block 20 bytes liên tiếp nhau
 - Không phải lúc nào cũng đảm bảo như vậy

Truy xuất mảng: Ví dụ

```
#define ZLEN 5
typedef int zip_dig[ZLEN];

int get_digit(zip_dig z, int i)
{
    return z[i];
}
```


IA32

```
# %edx = z
# %eax = i
movl (%edx,%eax,4),%eax # z[i]
```

Vị trí ($z + 4*i$)

- Thanh ghi `%edx` chứa địa chỉ bắt đầu của mảng
- Thanh ghi `%eax` chứa chỉ số index
- Vị trí của giá trị muốn lấy là $4 * \%eax + \%edx$
- Sử dụng tham chiếu ô nhớ $(\%edx, \%eax, 4)$

Vòng lặp trong mảng: Ví dụ (IA32)

```
#define ZLEN 5
typedef int zip_dig[ZLEN];
void zincr(zip_dig z) {
    int i;
    for (i = 0; i < ZLEN; i++)
        z[i]++;
}
```

- Dùng chỉ số i để tính toán địa chỉ của phần tử z[i].
- Chỉ số i tăng dần qua từng vòng lặp

1. # edx = z	# Địa chỉ của mảng z
2. movl \$0, %eax	# %eax = i
3. jmp .L3	# goto middle
4. .L4:	# loop:
5. addl \$1, (%edx, %eax, 4)	# z[i]++
6. addl \$1, %eax	# i++
7. .L3:	
8. cmpl \$5, %eax	# i:5
9. jne .L4	# if !=, goto loop

? Nếu sửa thành short zip_dig[6], đoạn code assembly trên sẽ khác gì?

Dòng code 5 sẽ sửa thành: **addw \$1, (%edx, %eax, 2)**

Dòng code 8 sẽ sửa thành: **cmpl \$6, %eax**

Vòng lặp với con trỏ: Ví dụ (IA32)

```
void zincr_p(zip_dig z) {
    int *zend = z+ZLEN;
    do {
        (*z)++;
        z++;
    } while (z != zend);
}
```



```
void zincr_v(zip_dig z) {
    void *vz = z;
    int dt = 0;
    do {
        (*((int *) (vz+dt)))++;
        dt += ISIZE;
    } while (dt != ISIZE*ZLEN);
}
```

- Dùng khoảng cách từ phần tử $z[i]$ đến $z[0]$
- Khoảng cách tăng dần qua từng vòng lặp

1.	# edx = z = vz	# Địa chỉ của z
2.	movl \$0, %eax	# dt = 0
3. .L8:		# loop:
4.	addl \$1, (%edx,%eax)	# Increment vz+dt
5.	addl \$4, %eax	# dt += 4
6.	cmpl \$20, %eax	# Compare dt:20
7.	jne .L8	# if !=, goto loop

? Nếu sửa thành short zip_dig[6], đoạn code assembly trên sẽ khác gì?

Dòng 4: **addw** \$1, (%edx, %eax)

Dòng 5: **addl** **\$2**, %eax

Dòng 6: **cmpl** **\$12**, %eax

Vòng lặp trong mảng: Ví dụ (x86_64)

```
void zincr(zip_dig z) {  
    size_t i;  
    for (i = 0; i < ZLEN; i++)  
        z[i]++;  
}
```

```
# %rdi = z  
movl    $0, %eax           # i = 0  
jmp     .L3                # goto middle  
.L4:                        # loop:  
    addl    $1, (%rdi,%rax,4) # z[i]++  
    addq    $1, %rax        # i++  
.L3:                        # middle  
    cmpq    $4, %rax        # i:4  
    jbe     .L4             # if <=, goto loop  
rep; ret
```

Câu hỏi: Mảng 1 chiều

Trong hệ thống 32bit, cho mảng 1 chiều **T A[N]** với **T** là 1 kiểu dữ liệu cơ bản, **N** là số phần tử và đều chưa biết. Biết tổng kích thước của **A** là **20 bytes**.

Tìm **T** và **N**?

Ta có **sizeof(T)*N = 20**, trong đó:

- N là số nguyên dương
- $\text{sizeof}(T) \in \{1, 2, 4, 8\}$

Ta có các trường hợp sau:

sizeof(T)	1	2	4	8
N	20 (nhận)	10 (nhận)	5 (nhận)	2.5 (loại do N không nguyên)

Vậy ta có các mảng sau thỏa đề bài:

- $\text{sizeof}(T) = 1, N = 20 \rightarrow \text{char } A[20]$
- $\text{sizeof}(T) = 2, N = 10 \rightarrow \text{short } A[10]$
- $\text{sizeof}(T) = 4, N = 5 \rightarrow \text{int } A[5], \text{long } A[5], \text{float } A[5], \text{char* } A[5]...$

Nội dung

- **Mảng - Array**

- *Mảng 1 chiều*
- Mảng 2 chiều (nested)
- Mảng nhiều cấp

- **Cấu trúc – Structure**

- Cấp phát
- Truy xuất
- Alignment (căn chỉnh)

Mảng 2 chiều (Nested array)

■ Định nghĩa

$T \ A[R][C];$

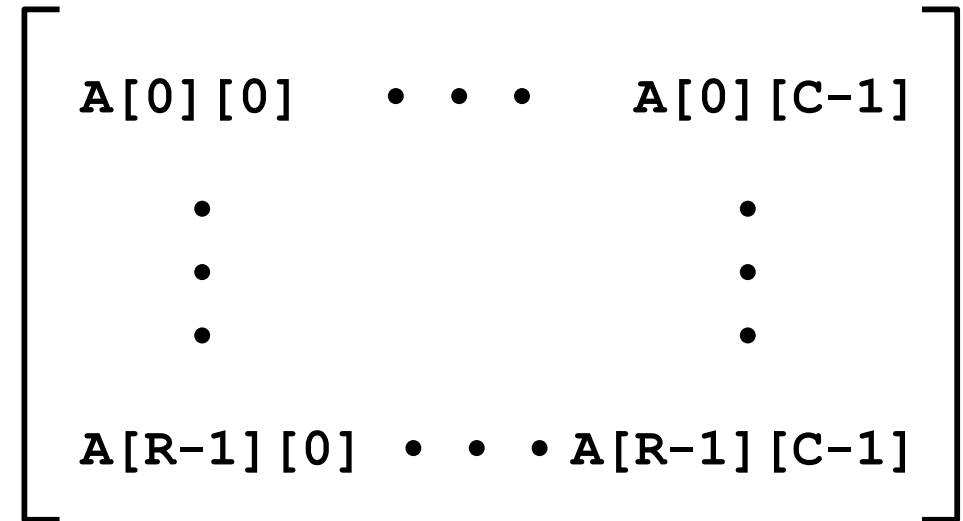
- Mảng 2 chiều của kiểu dữ liệu T
- R dòng, C cột
- Phần tử kiểu T cần K bytes

■ Kích thước mảng

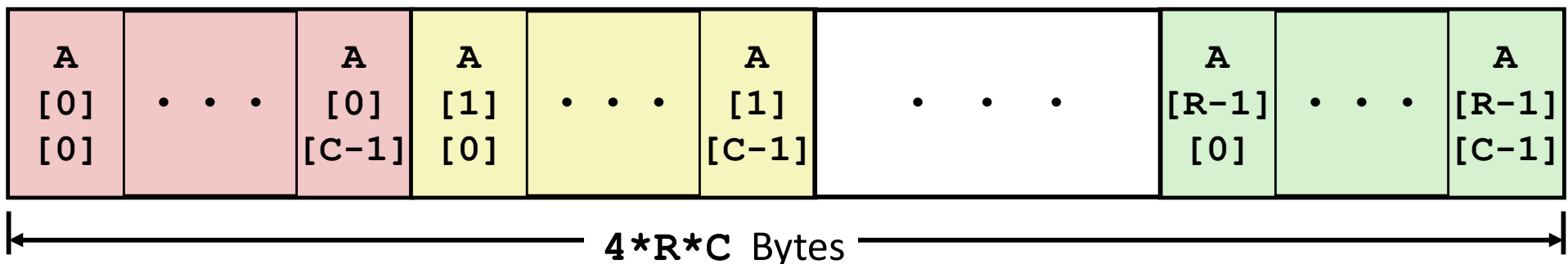
- $R * C * K$ bytes

■ Sắp xếp

- Thứ tự Row-Major

`int A[R][C];`

Mảng 2 chiều: Ví dụ

```
#define PCOUNT 6
zip_dig pgh[PCOUNT] =
    {{1, 5, 2, 0, 6 },
     {1, 5, 2, 1, 3 },
     {1, 5, 2, 1, 7 },
     {1, 5, 2, 2, 1 },
     {1, 5, 4, 4, 2 },
     {1, 3, 4, 2, 5 }};
```

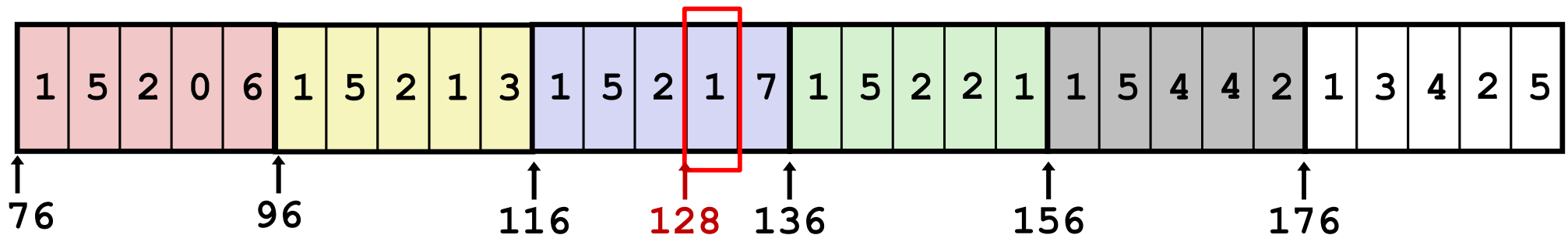
Yêu cầu lấy giá trị 1 trên hình?

Cú pháp trong C? `pgh[2][3]`

Xác định địa chỉ? `pgh + 2*20 + 3*4`

Địa chỉ của `pgh[i][j]`?

`pgh + 20*i + 4*j`

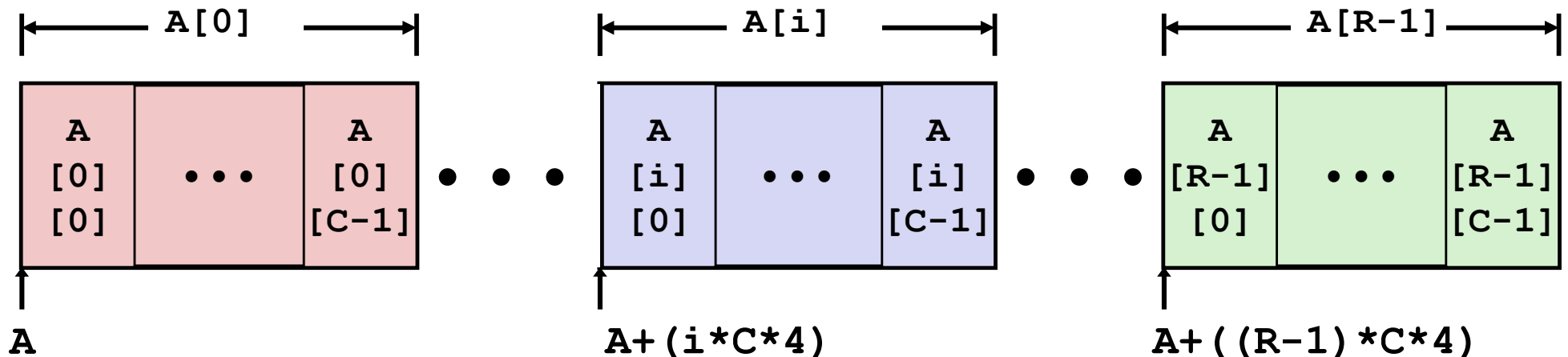
- “`zip_dig pgh[6]`” tương đương với “`int pgh[6][5]`”
 - Biến `pgh`: Mảng 6 phần tử, được cấp phát liên tục
 - Mỗi phần tử là một mảng 5 số `int`, được cấp phát liên tục
- Sắp xếp tất cả các phần tử đảm bảo theo “Row-Major”

Truy xuất 1 dòng trong mảng 2 chiều

■ Các dòng trong mảng 2 chiều

- $A[i]$ là 1 mảng gồm C phần tử kiểu T
- Mỗi phần tử kiểu T chiếm K bytes.
- Kích thước của 1 mảng nhỏ $A[i]$: $C * K$
- Địa chỉ bắt đầu $A + i * (C * K)$

```
int A[R][C];
```


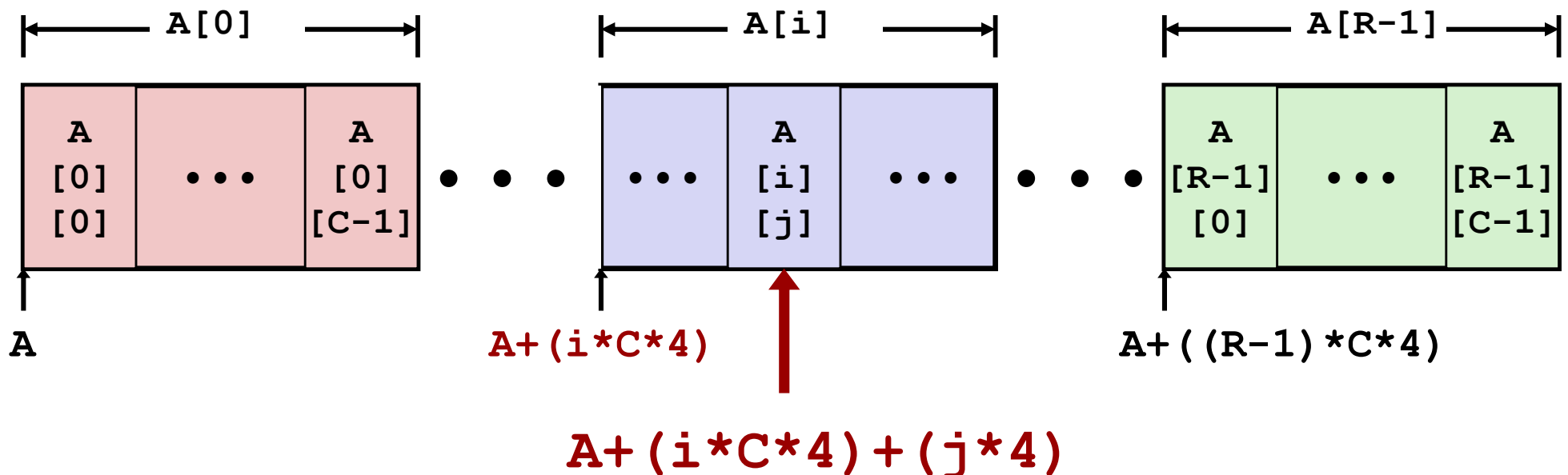
Truy xuất phần tử trong mảng 2 chiều

■ Các phần tử của mảng

- $A[i][j]$ là phần tử có kiểu T , cần K bytes
- Địa chỉ: $\underbrace{A + i * (C * K)}_{\text{địa chỉ của } A[i]} + j * K = A + (i * C + j) * K$

địa chỉ của $A[i]$

```
int A[R][C];
```


Truy xuất mảng 2 chiều: Ví dụ

```
int get_pgh_digit
(int index, int dig)
{
    return pgh[index][dig];
}
```

```
movl    8(%ebp), %eax        # index
leal    (%eax,%eax,4), %eax   # 5*index
addl    12(%ebp), %eax        # 5*index+dig # pgh[index]
movl    pgh(,%eax,4), %eax    # offset 4*(5*index+dig)
```

■ Các phần tử của mảng

- `pgh[index][dig]` có kiểu dữ liệu `int`
- Địa chỉ: $\text{pgh} + 20 \cdot \text{index} + 4 \cdot \text{dig}$
 $= \text{pgh} + 4 \cdot (5 \cdot \text{index} + \text{dig})$

■ IA32 Code

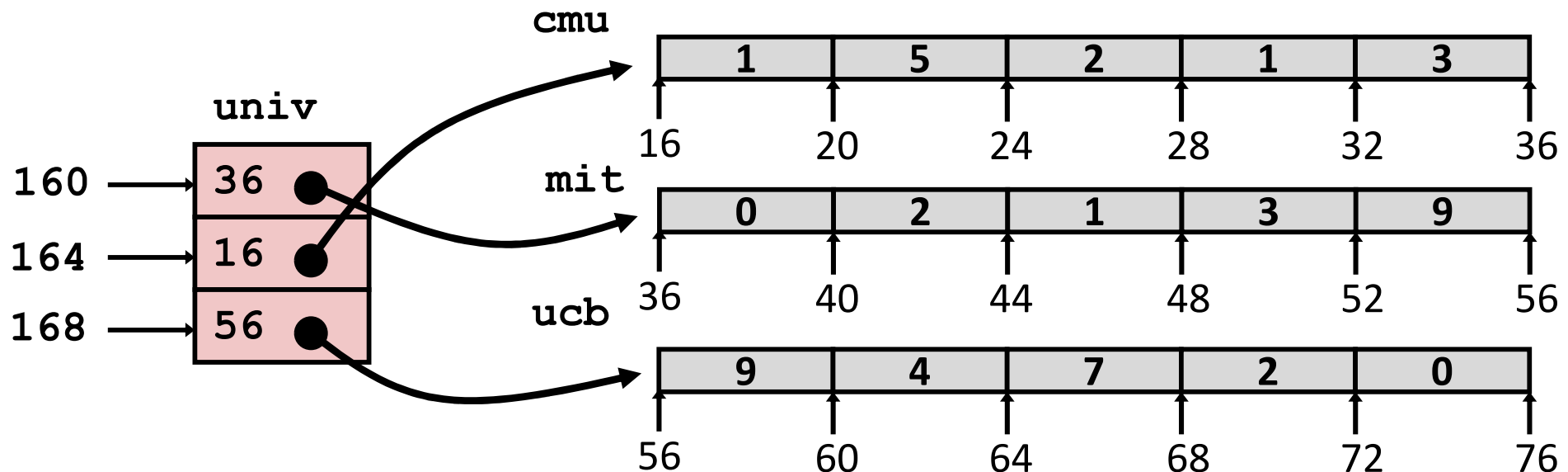
- Tính toán địa chỉ $\text{pgh} + 4 \cdot ((\text{index} + 4 \cdot \text{index}) + \text{dig})$

Mảng nhiều cấp (Multi-Level array)

```
zip_dig cmu = { 1, 5, 2, 1, 3 };  
zip_dig mit = { 0, 2, 1, 3, 9 };  
zip_dig ucb = { 9, 4, 7, 2, 0 };
```

```
#define UCOUNT 3  
int *univ[UCOUNT] = {mit, cmu, ucb};
```

- Biến `univ` là mảng có 3 phần tử
- Mỗi phần tử là 1 con trỏ
 - 4 (hoặc 8) bytes
- Mỗi con trỏ trỏ đến một mảng số `int`

Truy xuất phần tử trong Multi-Level Array

```
int get_univ_digit
(int index, int digit)
{
    return univ[index][digit];
}
```

```
movl    8(%ebp), %eax          # index
movl    univ(,%eax,4), %edx     # p = univ[index]
movl    12(%ebp), %eax         # digit
movl    (%edx,%eax,4), %eax     # p[digit]
```

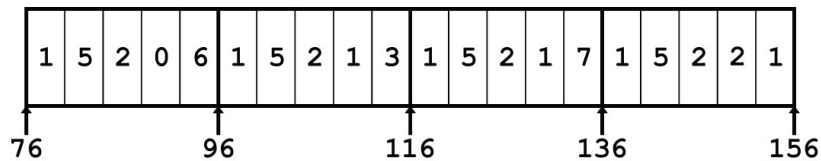
■ Tính toán

- Truy xuất phần tử: **Mem[Mem[univ+4*index]+4*digit]**
- Cần phải đọc bộ nhớ 2 lần
 - Lần 1 để lấy con trỏ trỏ đến mảng chứa phần tử
 - Lần 2 truy xuất phần tử trong mảng

Truy xuất phần tử mảng

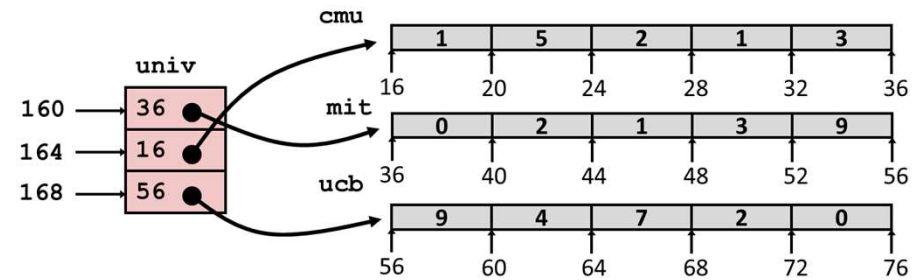
Nested array

```
int get_pgh_digit
(size_t index, size_t digit)
{
    return pgh[index][digit];
}
```


Multi-level array

```
int get_univ_digit
(size_t index, size_t digit)
{
    return univ[index][digit];
}
```


Truy xuất giống nhau trong C, nhưng cách tính toán địa chỉ khác nhau. Ví dụ trong IA32:

$\text{Mem}[\text{pgh} + 20 * \text{index} + 4 * \text{digit}]$ $\text{Mem}[\text{Mem}[\text{univ} + 4 * \text{index}] + 4 * \text{digit}]$

Ma trận NxN

- Số chiều cố định
 - Số chiều N đã biết khi biên dịch
- Số chiều biến đổi, đánh chỉ số tường minh
 - Cách truyền thống để hiện thực mảng động
- Số chiều biến đổi, đánh chỉ số ngầm
 - Hiện được hỗ trợ trong gcc

```
#define N 16
typedef int fix_matrix[N][N];
/* Get element a[i][j] */
int fix_ele(fix_matrix a,
            size_t i, size_t j)
{
    return a[i][j];
}
```

```
#define IDX(n, i, j) ((i)*(n)+(j))
/* Get element a[i][j] */
int vec_ele(size_t n, int *a,
            size_t i, size_t j)
{
    return a[IDX(n,i,j)];
}
```

```
/* Get element a[i][j] */
int var_ele(size_t n, int a[n][n],
            size_t i, size_t j) {
    return a[i][j];
}
```

Ví dụ: Truy xuất ma trận 16 X 16

■ Các phần tử của mảng

- Địa chỉ $A + i * (C * K) + j * K$
- $C = 16, K = 4$

```
/* Get element a[i][j] */  
int fix_ele(fix_matrix a, size_t i, size_t j) {  
    return a[i][j];  
}
```

```
movl    12(%ebp), %edx    # i  
sall    $6, %edx         # i*64  
movl    16(%ebp), %eax    # j  
sall    $2, %eax         # j*4  
addl    8(%ebp), %eax     # a + j*4  
movl    (%eax,%edx), %eax # *(a + j*4 + i*64)
```

Truy xuất ma trận N x N

■ Các phần tử của mảng

- Địa chỉ $A + i * (C * K) + j * K$
- $C = n, K = 4$

```
/* Get element a[i][j] */  
int var_ele(int n, int a[n][n], int i, int j) {  
    return a[i][j];  
}
```

```
movl    8(%ebp), %eax    # n  
sall    $2, %eax        # n*4  
movl    %eax, %edx      # n*4  
imull   16(%ebp), %edx   # i*n*4  
movl    20(%ebp), %eax   # j  
sall    $2, %eax        # j*4  
addl    12(%ebp), %eax   # a + j*4  
movl    (%eax,%edx), %eax # *(a + j*4 + i*n*4)
```

Mảng: Bài tập 1

Cho 1 mảng 2 chiều `int array[M][N]` với **M** và **N** chưa biết.

Đoạn mã assembly bên dưới thực hiện **truy xuất phần tử** `array[i][j]`.

```
1. // %ecx = i, %edx = j
2. movl    $array, %eax
3. sall    $2, %edx
4. leal    (%edx, %eax), %eax
5. movl    (%eax, %ecx, 16), %eax           # eax = array[i][j]
```

Chọn nhận định **đúng**?

A. M = 16

B. N = 16

C. N = 4

D. M = 4

Mảng: Bài tập 2

Cho 2 mảng 2 chiều `mat1`, `mat2` với các hằng số **M**, **N** và đoạn mã assembly bên dưới của hàm `sum_element`.

Thử phân tích mã assembly và tìm 2 giá trị cụ thể của **M**, **N**?

```
int mat1[M][N]
int mat2[N][M]

int sum_element(int i, int j) {
    return mat1[i][j] + mat2[j][i];
}
```

```
1.  movl    8(%ebp), %ecx
2.  movl    12(%ebp), %edx
3.  leal    0(,%ecx,8), %eax
4.  subl    %ecx, %eax
5.  addl    %edx, %eax
6.  leal    (%edx,%edx,4), %edx
7.  addl    %ecx, %edx
8.  movl    mat1(,%eax,4), %eax
9.  addl    mat2(,%edx,4), %eax
```

Mảng: Bài tập 3

Trong hệ thống 32 bit, cho một ma trận **T A[N][N]** với **T** là kiểu dữ liệu và **N** là hằng số chưa biết.

Cho địa chỉ của **A** là **0x1000**, địa chỉ lưu của phần tử **A[2][2]** là **0x101C**.

Tìm **T** và **N**?

Ta có công thức tính địa chỉ phần tử **A[2][2]** như sau:

$$\&A[2][2] = \&A + 2 * \text{sizeof}(T) * N + 2 * \text{sizeof}(T)$$

$$\Leftrightarrow 0x101C = 0x1000 + 2 * \text{sizeof}(T) * (N+1)$$

$$\Leftrightarrow \text{sizeof}(T) * (N+1) = 14$$

Trong đó: **N** nguyên dương, $\text{sizeof}(T) \in \{1, 2, 4, 8\}$

Ta có các trường hợp:

sizeof(T)	1	2	4	8
N	13 (nhận)	6 (nhận)	2.5 (loại do N không nguyên)	0.75 (loại do N không nguyên)

Vậy ta có các mảng sau thỏa đề bài:

- $\text{sizeof}(T) = 1, N = 13 \rightarrow \text{char } A[13][13]$
- $\text{sizeof}(T) = 2, N = 6 \rightarrow \text{short } A[6][6]$